

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MICHAL BOBEK
prezentate la 14 noiembrie 2017¹

Cauza C-498/16

**Maximilian Schrems
împotriva
Facebook Ireland Limited**

[cerere de decizie preliminară formulată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria)]

„Cerere de decizie preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Regulamentul (CE) nr. 44/2001 – Competența în materia contractelor încheiate de consumatori – Noțiunea de consumator – Mijloace de comunicare socială – Conturi de Facebook și pagini Facebook – Cesiunea drepturilor de către consumatorii domiciliați în același stat membru, în alte state membre și în state terțe – Acțiune colectivă”

I. Introducere

1. Domnul Maximilian Schrems a inițiat o acțiune în justiție împotriva Facebook Ireland Limited în fața unei instanțe din Austria. Reclamantul susține că Facebook Ireland Ltd i-a încălcat dreptul la viață privată și drepturile în materie de protecție a datelor. Alți șapte utilizatori Facebook i-au cedat acestuia drepturile lor la acțiune legate de aceleași încălcări, ca răspuns la invitația online a domnului Schrems de a face acest lucru. Ei sunt domiciliați în Austria, în alte state membre ale Uniunii și în state terțe.

2. Prezenta cauză ridică două probleme juridice. În primul rând, cine are calitatea de „consumator”? În dreptul Uniunii, consumatorul este văzut ca partea defavorizată, care necesită protecție. În acest scop, de-a lungul anilor s-a conturat o protecție juridică destul de robustă a consumatorilor, incluzând posibilitatea unei competențe speciale în cazul contractelor încheiate cu consumatori, așa cum se prevede la articolele 15 și 16 din Regulamentul (CE) nr. 44/2001². Astfel se creează efectiv un *forum actoris* pentru consumatori: un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract înaintea instanțelor din locul unde consumatorul are domiciliul. Domnul Schrems susține că instanțele din Viena, Austria, au competența de a soluționa acțiunea care vizează atât drepturile sale, cât și drepturile cesionate, deoarece el este consumator în sensul articolelor 15 și 16 din Regulamentul nr. 44/2001.

¹ Limba originală: engleza.

² Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2001, L 12, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 3, p. 74).

3. Taxonomia este întotdeauna o afacere complicată. Chiar dacă se poate conveni asupra anumitor elemente, vor exista întotdeauna cazuri neobișnuite care nu se potrivesc cu descrierea standard. În plus, speciile evoluează în timp. Este posibil ca un „consumator” care devine din ce în ce mai implicat în litigii să devină treptat un „justițiabil de carieră în materie de protecție a consumatorilor” și, prin urmare, să nu mai necesite o protecție specială? În aceasta constă, în esență, prima întrebare adresată de instanța de trimitere, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria).

4. A doua întrebare se referă la competența internațională în materia litigiilor referitoare la contractele încheiate cu consumatorii în cazul în care drepturile au fost cedate. Presupunând că reclamantul este încă un consumator în nume propriu, acesta poate de asemenea să invoce norma specială de competență pentru drepturile pe care alți consumatori, care au domiciliul în același stat membru, în alte state membre ale Uniunii și/sau în state terțe, i le-au cesionat reclamantului? Cu alte cuvinte, articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 instituie o competență specială suplimentară în țara de domiciliu a cesionarului, deschizând astfel posibilitatea de colectare a pretențiilor consumatorilor din întreaga lume?

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Regulamentul nr. 44/2001

5. Articolul 15 din Regulamentul nr. 44/2001 are următorul cuprins:

„1. În ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, competența se determină în conformitate cu dispozițiile din prezenta secțiune, fără a se aduce atingere articolului 4 și articolului 5 punctul 5, în cazul în care:

- (a) contractul are ca obiect vânzarea de bunuri mobile corporale în rate egale, fixe și eșalonate;
- (b) contractul are ca obiect un împrumut rambursabil în rate egale, fixe și eșalonate sau orice altă formă de credit încheiat în scopul finanțării vânzării de bunuri mobile corporale sau
- (c) în toate celelalte cazuri, contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile spre acel stat membru sau spre mai multe state, inclusiv statul membru respectiv, iar contractul intră în sfera de acțiune a acestor activități.

[...]”

6. Articolul 16 din Regulamentul nr. 44/2001 prevede:

„1. Un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract fie înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia partea în cauză își are domiciliul, fie înaintea instanțelor din locul unde consumatorul își are domiciliul.

2. Acțiunea poate fi introdusă împotriva consumatorului de către cealaltă parte la contract numai înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia consumatorul își are domiciliul.

[...]”

B. Dreptul austriac

7. Potrivit articolului 227 din Zivilprozessordnung (Codul de procedură civilă austriac, denumit în continuare „ZPO”):

„(1) Mai multe pretenții ale unui reclamant împotriva aceluiași pârât, chiar și în cazul în care acestea nu urmează a fi cumulate [punctul 55 din Jurisdiktionsnorm (Legea privind competența instanțelor)], pot fi invocate în cadrul aceleiași acțiuni, dacă pentru toate pretențiile

1. instanța de judecată este competentă și
2. este permis același tip de proceduri.

(2) Cu toate acestea, pretențiile care nu depășesc suma specificată la articolul 49 alineatul 1 punctul 1 din Legea privind competența instanțelor pot fi conexe cu pretenții care depășesc această sumă, iar pretențiile care urmează să fie soluționate de un singur judecător, cu cele care trebuie să fie soluționate de o cameră. În primul caz, competența este determinată de suma mai mare; în al doilea caz, camera decide cu privire la toate pretențiile.”

III. Situația de fapt

8. În conformitate cu faptele astfel cum au fost prezentate de instanța de trimitere, domnul Schrems (denumit în continuare „reclamantul”) este specializat în domeniul dreptului tehnologiei informațiilor și al protecției datelor. În prezent finalizează studiile doctorale cu o lucrare în care tratează aspecte de drept (civil, penal și administrativ) în contextul protecției datelor.

9. Reclamantul utilizează Facebook din anul 2008. Inițial a utilizat Facebook exclusiv în scopuri personale, sub un nume fals. Din anul 2010 folosește un *cont de Facebook* creat pe numele lui, scris cu litere chirilice, pe care îl utilizează doar pentru activități private, precum încărcarea de fotografii, postări online și utilizarea serviciului de mesagerie pentru chat. El are aproximativ 250 de „prietenii pe Facebook”. De asemenea, începând cu anul 2011, reclamantul utilizează o *pagină Facebook*. Această pagină conține informații cu privire la conferințele sale, la participările la discuții în cadrul unor mese rotunde și la prezența sa în mass-media, la cărțile pe care le-a scris, la o strângere de donații pe care a lansat-o, precum și informații în legătură cu procedurile judiciare pe care le-a inițiat împotriva Facebook Ireland (denumită în continuare „pârâta”).

10. În anul 2011, reclamantul a depus 22 de plângeri împotriva pârâtei la Irish Data Protection Commissioner (Comisarul pentru protecția datelor, Irlanda). Ca răspuns la aceste plângeri, Comisarul pentru protecția datelor a întocmit un raport de verificare care a cuprins recomandări pentru pârâtă, iar ulterior un raport de reverificare. În luna iunie 2013, reclamantul a depus încă o plângere împotriva Facebook Ireland, legată de programul de supraveghere PRISM³, care a condus la anularea Deciziei „Safe Harbor” a Comisiei⁴ de către Curte⁵.

3 Program care oferă autorităților din SUA acces la datele stocate pe servere situate în Statele Unite, deținute sau controlate de o serie de societăți de internet, inclusiv Facebook USA.

4 Decizia 2000/520/CE a Comisiei din 26 iulie 2000 în temeiul Directivei 95/46 a Parlamentului European și a Consiliului privind caracterul adecvat al protecției oferite de principiile „sferei de siguranță” privind protecția vieții private și întrebările de bază aferente, publicate de Departamentul Comerțului al S.U.A. (JO 2000, L 215, p. 7, Ediție specială, 16/vol. 1, p. 64).

5 Hotărârea din 6 octombrie 2015, Schrems (C-362/14, EU:C:2015:650).

11. În ceea ce privește procedurile judiciare inițiate împotriva pârâtei, reclamantul a publicat două cărți, a susținut conferințe (uneori contra cost), a înregistrat numeroase site-uri internet (bloguri, petiții online, multifinanțare pentru acțiuni în justiție împotriva pârâtei), a obținut diferite distincții și a înființat o asociație – der Verein zur Durchsetzung des Grundrechts auf Datenschutz (Asociația pentru punerea în aplicare a dreptului fundamental la protecția datelor, denumită în continuare „asociația”)⁶.

12. Scopul declarat al inițiativelor reclamantului este de a exercita presiune asupra Facebook. Activitățile sale au atras interesul mass-media. Procedurile judiciare inițiate împotriva Facebook au atras atenția a numeroase canale de televiziune și posturi de radio austriece, germane și internaționale. Au existat cel puțin 184 de articole pe acest subiect, inclusiv în publicații internaționale și online.

13. Instanța de trimitere precizează că reclamantul este angajat de mama sa. Venitul său provine din acest raport de muncă și din închirierea unui apartament. În plus, el realizează venituri, al căror quantum nu este cunoscut, din vânzarea cărților amintite și din participarea la întrunirile la care este invitat datorită procedurilor judiciare intentate împotriva pârâtei.

14. În cadrul prezentei proceduri, reclamantul susține că pârâta a comis o serie de încălcări ale normelor privind protecția datelor, contrar dreptului austriac, dreptului irlandez și dreptului Uniunii⁷. Reclamantul formulează o serie de cereri: în constatare (privind calitatea pârâtei de prestator de servicii și obligația sa de a respecta instrucțiunile, calitatea sa de controlor, în măsura în care datele sunt prelucrate în scopuri proprii, și nevaliditatea clauzelor contractuale), cereri în încetare (referitoare la utilizarea datelor), cereri de informare (privind utilizarea datelor reclamantului), cereri de furnizare a datelor contabile și o acțiune în despăgubire (referitoare la modificarea condițiilor contractuale, daune interese și îmbogățire fără justă cauză).

15. Acțiunea principală a fost formulată cu sprijinul unei societăți de finanțare a proceselor în schimbul unei remunerații de 20 % din câștig și este sprijinită în relațiile publice de o agenție. Reclamantul a adunat o echipă de zece persoane, cu un nucleu de cinci persoane care îl sprijină în „campania sa împotriva Facebook”. Nu este clar dacă aceste persoane primesc o remunerație din partea reclamantului. Cheltuielile legate de infrastructura necesară sunt achitate din contul personal al reclamantului. Nici el, nici asociația nu au personal angajat.

16. Ca urmare a invitației postate online de reclamant pe unul dintre site-urile internet înregistrate de acesta, peste 25 000 de persoane i-au cedat drepturile pe care le aveau față de pârâtă. La 9 aprilie 2015, alte 50 000 de persoane se aflau pe o listă de așteptare. Numai șapte cereri sunt incluse în prezenta procedură în fața instanței de trimitere. Drepturile respective au fost cedate reclamantului de consumatori domiciliați în Austria, în Germania și în India.

17. Prima instanță austriacă, Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien (Tribunalul Regional pentru cauze civile din Viena, Austria), a respins acțiunea. Prima instanță a declarat că, având în vedere activitățile menționate mai sus legate de pretențiile reclamantului, utilizarea de către acesta a Facebook s-a schimbat de-a lungul timpului. Reclamantul a utilizat Facebook și pentru scopuri profesionale, astfel încât nu se poate prevala de competența specială în materia contractelor încheiate cu consumatorii. În plus, potrivit instanței, competența stabilită în considerarea persoanei cedentului nu poate fi transferată asupra cesionarului.

⁶ Potrivit instanței de trimitere, asociația este o organizație fără scop lucrativ, obiectivul acesteia fiind valorificarea juridică activă a dreptului fundamental la protecția datelor cu caracter personal. Aceasta sprijină cauzele-pilot de interes public îndreptate împotriva companiilor care ar putea periclita acest drept, costurile fiind suportate din donații.

⁷ Potrivit instanței de trimitere, reclamantul invocă mai multe încălcări ale Directivei 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date (JO 1995, L 281, p. 31, Ediție specială, 13/vol. 17, p. 10).

18. Instanța de apel, Oberlandesgericht Wien (Tribunalul Regional Superior din Viena, Austria), a modificat parțial această hotărâre. Instanța de apel a considerat admisibilă acțiunea în ceea ce privește pretențiile „personale” ale reclamantului izvorâte din propriul contract de consumator încheiat de domnul Schrems. Potrivit acestei instanțe, întrunirea condițiilor pentru aplicarea articolului 15 din Regulamentul nr. 44/2001 trebuie apreciată prin raportare la momentul în care a fost încheiat contractul.

19. Instanța de apel a respins însă acțiunea în ceea ce privește drepturile cesionate. Aceasta a reținut că regulile de competență pentru consumatori se aplică unui consumator doar dacă acesta este personal parte a unui litigiu. Prin urmare, reclamantul nu poate invoca în mod valabil articolul 16 alineatul (1) a doua teză din Regulamentul nr. 44/2001 atunci când urmărește să valorifice drepturi cesionate.

20. Ambele părți au formulat cereri de recurs împotriva acestei hotărâri în fața Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă), care a suspendat procedura națională și a adresat Curții două întrebări preliminare:

„1) Articolul 15 din [Regulamentul nr. 44/2001] trebuie interpretat în sensul că un «consumator» în sensul acestei dispoziții își pierde această calitate dacă, după ce utilizează un cont privat de Facebook o perioadă relativ lungă, publică cărți în legătură cu valorificarea drepturilor sale, susține uneori și conferințe plătite, exploatează site-uri internet, colectează donații pentru valorificarea drepturilor și acceptă cesiuni de drepturi de la numeroși consumatori în schimbul promisiunii retransmiterii – după scăderea cheltuielilor de judecată – acestor drepturi în cazul câștigării procesului?

2) Articolul 16 din [Regulamentul nr. 44/2001] trebuie interpretat în sensul că un consumator poate invoca într-un stat membru, în fața instanței de la domiciliul său, concomitent cu propriile drepturi rezultate dintr-un contract încheiat în calitate de consumator, și drepturi similare ale altor consumatori cu domiciliul

a) în același stat membru,

b) într-un alt stat membru sau

c) într-un stat terț,

dacă aceste drepturi, născute din contracte încheiate între consumatori și pârâtă în același context juridic, i-au fost cedate reclamantului, iar cesiunea nu are legătură cu activitatea profesională sau comercială a acestuia, ci servește valorificării în comun a acestor drepturi?”

21. Domnul Schrems, Facebook Ireland, guvernele austriac, german și portughez, precum și Comisia Europeană au prezentat observații scrise. Domnul Schrems, Facebook Ireland, guvernul austriac și Comisia au participat la o ședință organizată la 19 iulie 2017.

IV. Analiză

22. Prezentele concluzii sunt structurate după cum urmează: vom analiza mai întâi dacă reclamantul poate fi considerat „consumator” în considerarea propriilor pretenții (A). În al doilea rând, presupunând că este într-adevăr un consumator, vom examina problema de competență bazată pe forul special al consumatorului în considerarea drepturilor cedate de alți consumatori reclamantului (B).

A. Prima întrebare: cine are calitatea de consumator?

23. Instanța de trimitere are îndoieli cu privire la aspectul dacă reclamantul poate fi considerat un consumator în sensul articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 în ceea ce privește *propriile pretenții* împotriva pârâtei. În special, aceasta solicită să se stabilească dacă se poate pierde calitatea de consumator în cazul în care, după ce a folosit un cont Facebook în scopuri personale, o persoană se angajează în activități cum ar fi publicarea de cărți, susținerea de conferințe, crearea de site-uri internet sau colectarea de donații. Instanța de trimitere arată de asemenea că unele dintre aceste activități legate de pretențiile reclamantului (susținerea de conferințe) au fost prestate contra cost. În plus, reclamantul a invitat alți consumatori să îi cedeze drepturile. Se sugerează că orice sumă obținută pe cale judiciară cu privire la drepturile cedate va fi remisă cedenților după deducerea cheltuielilor de judecată.

24. Toate părțile care au depus observații, cu excepția pârâtei, consideră că, în ceea ce privește *propriile pretenții* împotriva Facebook Ireland, reclamantul ar trebui să fie considerat un consumator.

25. Pârâta susține poziția contrară. Susține că reclamantul nu poate invoca competența specială în materia consumatorilor. Și aceasta întrucât, la data faptelor, respectiv atunci când a depus cererea introductivă, reclamantul utiliza Facebook în scopuri comerciale. Pârâta invocă două argumente în sprijinul acestei afirmații. În primul rând, calitatea de consumator se poate pierde în timp. Data care trebuie luată în considerare pentru a aprecia calitatea de consumator este data la care a fost introdusă cererea. Aceasta nu este data de începere a contractului. Reclamantul a desfășurat activități profesionale legate de pretențiile sale în raport cu pârâta. Drept urmare, acesta nu mai poate fi considerat un consumator în ceea ce privește respectivele pretenții. În al doilea rând, crearea unei pagini Facebook dedicate activităților menționate mai sus ale reclamantului înseamnă că utilizarea contului său de Facebook este de natură profesională sau comercială. Acest lucru se datorează faptului că atât contul de Facebook, cât și pagina Facebook fac parte din aceeași relație contractuală.

26. Sub rezerva unei verificări suplimentare de către instanța de trimitere și cu condiția ca pretențiile referitoare la pretinsa încălcare a drepturilor la viață privată și la protecția datelor cu caracter personal avansate de reclamant să se refere la *contul său de Facebook*, înclinăm să fim de acord că reclamantul poate fi considerat consumator în ceea ce privește drepturile care izvorăsc din propriul contract de consumator.

27. Înainte însă de a ajunge la o astfel de concluzie, este necesar să insistăm asupra a două elemente definitorii ale noțiunii tradiționale „consumator”, care par a fi destul de nebuloase în speță. În subsecțiunea (1) vom examina pe ce bază poate fi caracterizată o persoană drept consumator în sensul Regulamentului nr. 44/2001 (a) și dacă, în ceea ce privește aceeași relație contractuală, calitatea de consumator se poate schimba în timp (b). Ulterior vom aborda noțiunea de consumator în contextul specific al mijloacelor de comunicare socială și al Facebook, care prezintă chiar mai multe dificultăți în ceea ce privește definițiile clasice date noțiunii de consumator (subsecțiunea 2).

1. Noțiunea de consumator

a) *Obiectul contractului: profesional sau personal?*

28. Articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 limitează forul special al consumatorului la „în ceea ce privește un contract încheiat de o persoană, consumatorul, într-un scop care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional”.

29. În cadrul acestei dispoziții se pot identifica două elemente: în primul rând, consumatorul nu este definit în mod general și abstract, ci întotdeauna în raport cu un „contract”. În al doilea rând, contractul respectiv trebuie să fie încheiat într-un scop care se situează în afara domeniului profesional al respectivei persoane.

30. Primul element este important în prezenta cauză. Înseamnă că evaluarea calității de consumator este întotdeauna asociată contractului: trebuie să fie luate în considerare relațiile contractuale specifice în cauză. Nu este vorba despre o apreciere globală sau abstractă a statutului personal predominant.

31. Al doilea element, „domeniul său profesional”, se referă, în termeni generali, la activitatea economică desfășurată de o anumită persoană. Acest lucru nu înseamnă că contractul în cauză ar trebui să fie în mod necesar legat de un profit economic direct. Mai degrabă, aceasta înseamnă că respectivul contract a fost încheiat în legătură cu o activitate economică structurată și în curs de desfășurare.

32. Acest demers de interpretare a articolului 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 pare să decurgă dintr-o orientare jurisprudențială constantă a Curții. În trecut, Curtea a respins o abordare a calității de consumator care este legată de o percepție generală asupra activităților sau a cunoștințelor unei anumite persoane. Determinarea calității de consumator trebuie să fie făcută prin raportare la poziția persoanei respective în cadrul unui anumit contract, având în vedere natura și scopul contractului respectiv⁸. Prin urmare, astfel cum au explicat cu luciditate mai mulți avocați generali⁹ și astfel cum a confirmat Curtea, noțiunea „consumator” are „un caracter obiectiv și este independentă de cunoștințele concrete pe care persoana în cauză le poate avea sau de informațiile de care această persoană dispune în mod real”¹⁰.

33. Aceasta înseamnă că aceeași persoană poate, chiar în aceeași zi, să aibă atât calitatea de profesionist, cât și pe cea de consumator, în funcție de natura și de obiectivul contractului care a fost încheiat. De exemplu, un avocat specializat în protecția consumatorilor poate fi totuși consumator, în pofida activității sale profesionale și a cunoștințelor pe care le deține, ori de câte ori intră într-un raport contractual în scopuri personale.

34. În consecință, ceea ce contează este scopul pentru care a fost încheiat un contract. Desigur, deși util, acest criteriu ar putea să nu fie întotdeauna lipsit de echivoc. Pot exista „contracte cu dublu scop”, care servesc atât în scop profesional, cât și în scop personal. Curtea a avut deja ocazia să examineze acest aspect în bine-cunoscuta Hotărâre Gruber, privind Convenția de la Bruxelles. Rezultă din această hotărâre că, pentru contractele cu dublu scop, calitatea de consumator este menținută numai în cazul în care legătura dintre contract și domeniul profesional al persoanei în cauză este „suficient de nesemnificativă pentru a fi marginală”, în sensul că aceasta nu a avut decât un rol neglijabil în contextul în care a fost încheiat contractul (privit în ansamblul său)¹¹.

⁸ A se vedea, cu privire la *Convenția de la Bruxelles din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială* (JO 1978, L 304, p. 36, Ediție specială, 19/vol. 10, p. 3, denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”), Hotărârea din 3 iulie 1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, punctul 16).

⁹ A se vedea, de exemplu, Concluziile avocatului general Jacobs prezentate în cauza Gruber (C-464/01, EU:C:2004:529, punctul 34) și Concluziile avocatului general Cruz Villalón prezentate în cauza Costea (C-110/14, EU:C:2015:271, punctele 29 și 30). Deși această din urmă cauză s-a referit la Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2 p. 273), Curtea încearcă, în general, să țină seama de diferitele definiții ale consumatorului în diferite instrumente „pentru a asigura respectarea obiectivelor urmărite de legiuitorul european în domeniul contractelor încheiate de consumatori, precum și coerența dreptului Uniunii [...]” – a se vedea Hotărârea din 5 decembrie 2013, Vapenik (C-508/12, EU:C:2013:790, punctul 25).

¹⁰ Hotărârea din 3 septembrie 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punctul 21).

¹¹ Hotărârea din 20 ianuarie 2005, Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punctul 39), cu privire la articolele 13-15 din Convenția de la Bruxelles.

b) Timpul: o abordare dinamică sau statică?

35. Problema „contractelor cu dublu scop”, în cazul cărora dublul scop există în același timp (de regulă, momentul încheierii contractului), diferă de problema capacității de a lua în considerare evoluția temporală a scopului și a obiectivului unei relații contractuale. Pe durata unui contract se poate trece de la o utilizare exclusiv personală la una exclusiv profesională sau viceversa? Prin urmare, calitatea de consumator poate fi pierdută cu timpul?

36. Reclamantul, precum și guvernele german și austriac consideră că nu poate fi pierdută calitatea de consumator. În opinia acestora, punctul de referință este momentul la care a fost încheiat contractul.

37. Pe de altă parte, pârâta pledează pentru o abordare „dinamică” a noțiunii de consumator, poziție căreia Comisia nu i se opune. Potrivit acestei abordări, calitatea de consumator ar trebui să fie stabilită la momentul în care este introdusă acțiunea.

38. Înțelegem bine că considerațiile legate de previzibilitate și de așteptările legitime ale părților contractuale sunt de o importanță capitală. Prin urmare, părțile contractante ar trebui să fie în măsură să se bazeze pe calitatea celeilalte părți, calitate stabilită la momentul încheierii contractului.

39. Cu toate acestea, în termeni abstracti și în cazuri mai degrabă excepționale, o abordare „dinamică” a calității de consumator nu ar trebui să fie exclusă în întregime. Aceasta ar putea fi potențial relevantă în cazul în care în contract nu se specifică scopul acestuia sau contractul permite utilizări diferite și are o durată îndelungată sau chiar nedeterminată. Este de conceput ca în astfel de cazuri scopul pentru care un anumit serviciu contractual este utilizat să se schimbe – nu doar parțial, ci chiar complet.

40. Să presupunem că doamna Smith a semnat un contract referitor la servicii de comunicații electronice, cum ar fi un cont de e-mail. Atunci când a încheiat contractul, doamna Smith l-a utilizat exclusiv în scopuri personale. Cu toate acestea, ulterior, ea a început să utilizeze contul respectiv pentru desfășurarea activității sale profesionale. După zece ani, a ajuns să utilizeze serviciile de comunicații electronice exclusiv în scopuri comerciale. În cazul în care condițiile contractuale inițiale nu exclud o astfel de utilizare și nu a existat nicio reînnoire sau modificare a contractului în acești zece ani, o astfel de utilizare poate încă să fie calificată ca „personală”?

41. Prin urmare, propunem să nu excludem complet posibilitatea unor astfel de modificări subsecvente din punctul de vedere al utilizării. Acestea pot avea loc. Cu toate acestea, ele ar trebui să fie rezervate unor situații excepționale. Ipoteza echitabilă și corectă rămâne aceea că scopul pentru care a fost încheiat inițial contractul este decisiv. Calitatea de consumator poate fi reevaluată dacă și numai dacă reiese în mod clar din situația de fapt în cauză că ipoteza respectivă nu mai este valabilă.

c) Concluzie intermediară

42. Din considerațiile ce precedă rezultă că elementul central în funcție de care trebuie apreciată calitatea de consumator în sensul articolelor 15 și 16 din Regulamentul nr. 44/2001 constă în natura și scopul contractului la care se referă pretențiile. În cazuri complexe, atunci când natura și scopul contractului sunt mixte, respectiv atât personale, cât și profesionale, trebuie să se evalueze dacă „conținutul” profesional poate fi considerat accesoriu. Dacă aceasta este într-adevăr situația, calitatea de consumator poate fi reținută în continuare. În plus, nu ar trebui să fie exclusă posibilitatea ca, în anumite situații excepționale, având în vedere conținutul nedeterminat și durata potențial lungă a contractului, calitatea uneia dintre părți să se schimbe în timp.

2. Un consumator prezent pe rețelele sociale

43. Punerea în aplicare a principiilor menționate mai sus în contextul mijloacelor de comunicare socială nu este în întregime clară (a). În plus, necunoașterea naturii exacte a relațiilor contractuale din litigiul principal în acest caz îngreunează și mai mult analiza (b). Totuși, vom încerca să ajutăm instanța de trimitere evidențiind posibilele opțiuni care se pot materializa, sub rezerva unor verificări factuale suplimentare (c).

a) Cu privire la alegerile binare și calitățile mixte

44. Platformele de comunicare socială precum Facebook nu se încadrează cu ușurință în definițiile oarecum rigide din Regulamentul nr. 44/2001. Articolul 15 alineatul (1) din regulamentul menționat stabilește o distincție între cine este și cine nu este consumator. Cu toate acestea, o serie de utilizări și de utilizatori concreți ai Facebook nu se încadrează în această clasificare binară.

45. Există, desigur, și cazuri lipsite de echivoc. Pe de o parte, avem profilul unui adolescent, cu o serie de fotografii autoportret însoțite de comentarii care conțin mai multe emotigrame și semne ale exclamării decât cuvinte. Acesta ilustrează un univers social singular, dar, cu siguranță, nu unul profesional, măsurat de numărul de „like-uri” primit de la prietenii de pe Facebook. Pe de altă parte, avem o prezentare evident comercială a unei întreprinderi mari, care, în pofida faptului că utilizează Facebook ca mijloc de publicitate, reușește să aibă un număr surprinzător de „prietenii” și de „urmăritori”.

46. Între cele două spectre însă, unul dintre acestea fiind în mod clar personal și celălalt în mod clar profesional, există cincizeci de nuanțe de albastru (Facebook). Mai precis, un cont de Facebook personal ar putea fi utilizat și în scopul autopromovării cu impact sau cu scop profesional. Orice persoană poate posta despre realizările sale profesionale și despre activitățile de natură (cvasi)profesională și poate partaja postările cu o comunitate de „prietenii”. Conținutul profesional sub forma comunicării discursurilor publice sau a publicațiilor poate chiar deveni dominant și poate fi împărtășit cu vaste comunități de „prietenii” ori „prietenii ai prietenilor” sau poate deveni „public” în totalitate.

47. Acesta nu este doar cazul artiștilor din domeniul muzical, al jucătorilor de fotbal, al politicienilor și al activiștilor sociali, ci și al reprezentanților mediului academic sau ai unei serii de alte profesii. Să ne imaginăm un profesor de fizică versatil care inițial a deschis un cont de Facebook doar pentru a partaja fotografii personale cu prietenii. Treptat însă, el începe și să posteze despre noul său proiect de cercetare. El postează despre noile sale lucrări, despre conferințe și alte apariții publice. El este de asemenea fotograf și bucătar pasionat, publicând astfel o serie de rețete online, precum și fotografii realizate la congrese din întreaga lume. Unele dintre aceste fotografii, având valoare artistică, sunt destinate vânzării. La toate acestea se adaugă fotografii cu pisicile sale dragi și comentarii spirituale cu privire la situația politică (actuală), acestea din urmă fiind deseori preluate de mass-media și conducând la invitații de participare la discuții și interviuri în întreaga Europă.

48. În opinia noastră, astfel de utilizări nu conferă un caracter profesional sau comercial contului de Facebook. În realitate, natura unei rețele sociale, care este menită să încurajeze dezvoltarea personală și comunicarea, poate conduce, aproape inevitabil, la o situație în care universul profesional al unei persoane se insinuează în rețea. Toate aceste dimensiuni sunt totuși în mod clar o expresie a persoanei și a personalității sale. Deși este evident că, într-un fel sau altul, unele dintre aceste utilizări contribuie la „autopromovare” și la îmbunătățirea reputației profesionale, un astfel de efect intervine numai pe termen lung. Ele nu sunt menite să genereze un efect comercial imediat.

49. În schimb, în prezent există profesii întregi care distorsionează demarcația dintre legăturile personale și profesionale în comunicarea pe internet, în special în cadrul rețelelor sociale. Unele utilizări pot apărea ca fiind personale, dar sunt în totalitate de natură comercială. Influențatorii de marketing în cadrul mijloacelor de comunicare socială, „prosumatorii” (consumatorii profesioniști), sau managerii de comunități își pot utiliza conturile personale deschise pe rețelele sociale ca instrument esențial de lucru¹².

50. Deși fac obiectul unor discuții în contextul prezentei cauze, nu suntem siguri că soluționarea unor astfel de scenarii complexe este necesară în prezenta cauză. Potrivit datelor furnizate de instanța de trimitere, reclamantul a utilizat *contul* de Facebook pe care l-a creat între 2008 și 2010 *exclusiv în scopuri personale*. Începând cu anul 2011, el a utilizat de asemenea o *pagină* Facebook. Astfel, ar rezulta că utilizarea inițială și totodată continuă a contului de Facebook este în esență de natură personală. Ceea ce însă nu este clar și necesită analiză este relația exactă dintre conturile de Facebook și paginile Facebook, precum și natura relației contractuale dintre reclamant și pârâtă.

b) Cu privire la conturile de Facebook și la paginile Facebook

51. În cadrul ședinței, reclamantul și pârâta au fost invitați să clarifice particularitățile contractuale ale conturilor de Facebook și ale paginilor Facebook. Ambele părți interesate au susținut însă poziții ireconciliabile. Reclamantul arată că există două contracte diferite pentru pagina Facebook și pentru contul de Facebook, întrucât utilizatorul a trebuit să accepte termeni și condiții separate pentru acestea. În plus, el susține că, în timp ce un cont de Facebook este personal, pagina Facebook poate fi administrată de persoane diferite. În fapt, reclamantul susține că a abandonat pagina Facebook pe care a creat-o și că nu se mai numără printre administratorii acesteia. Pârâta susține însă că atât contul de Facebook, cât și pagina Facebook fac parte din aceeași relație contractuală. O pagină Facebook nu poate fi creată fără a exista un profil Facebook și ambele sunt indisolubil legate de contul inițial de Facebook.

52. Dacă reclamantul și pârâta au obligația de a respecta unul sau mai multe contracte și dacă pretențiile în cauză invocate de reclamant cu privire la încălcările în materie de viață privată și de protecție a datelor cu caracter personal se referă exclusiv la contul de Facebook sau se referă și la pagina Facebook sunt chestiuni care țin de competența instanței naționale. Cu toate acestea, există anumite elemente la dosarul aflat la dispoziția Curții, precum și în observațiile prezentate de părțile interesate care ar putea eventual sprijini instanța de trimitere în această privință.

53. În primul rând, contul Facebook se creează prin acceptarea condițiilor generale de utilizare a Facebook. În al doilea rând, Facebook oferă servicii suplimentare utilizatorilor care au deja un cont de Facebook. Unul dintre aceste servicii constă în posibilitatea deschiderii de pagini Facebook despre care se afirmă că sunt utilizate în scop de afaceri, în scopuri comerciale sau profesionale. Deși este necesar un cont de Facebook pentru a crea o pagină Facebook, se pare că trebuie acceptate condiții de utilizare suplimentare. În al treilea rând, în timp ce un cont de Facebook în forma sa de bază (un profil Facebook, inclusiv „cronologia” sau „peretele”, fotografiile, prietenii) poate în general să fie utilizat în scopuri personale, utilizarea sa în scopuri profesionale nu este exclusă. Cu toate acestea, după cum arată pârâta în observațiile sale scrise, în conformitate cu punctul 4.4 din condițiile de utilizare din anul 2013, utilizatorii sunt de acord să nu utilizeze „cronologia [personală] având ca scop principal propriul câștig comercial. Pentru aceste scopuri, [vor] folosi o pagină Facebook”.

¹² Astfel de „influențatori” pot fi definiți ca „utilizatori obișnuiți, zilnici de internet care acumulează un număr relativ important de persoane care le urmăresc activitatea pe bloguri și în cadrul mijloacelor de comunicare socială, ca urmare a narării textuale și vizuale a vieții lor personale și a stilului lor de viață, care intră în legătură cu persoane care le urmăresc activitatea pe spațiile fizice și digitale și obțin venituri în funcție de numărul de persoane care îi urmăresc, integrând «reportaje publicitare» pe blogurile lor sau în postările din cadrul mijloacelor de comunicare socială”. Abidin, C., „Communicative Intimacies: Influencers and Perceived Interconnectedness”, *Ada: A Journal of Gender, New Media, and Technology*, nr. 8, 2015, p. 29.

c) Opțiunile

54. Astfel, pe baza constatărilor instanței de trimitere, sunt posibile două situații. O primă situație vizează ipoteza în care au existat două contracte distincte (unul pentru contul de Facebook și altul pentru pagina Facebook). A doua situație vizează ipoteza în care a existat un contract unic care cuprindea ambele „produse”.

55. În situația în care au existat *două contracte distincte*, iar pretențiile în cauză *se referă la contul de Facebook*, calitatea de consumator a reclamantului ar trebui să fie stabilită exclusiv prin raportare la natura și la scopul contractului care are ca obiect respectivul cont. Utilizarea paginii Facebook nu schimbă aprecierea calității de consumator din perspectiva contului de Facebook.

56. Reclamantul ar trebui, prin urmare, să beneficieze de calitatea de consumator în cazul în care, astfel cum reiese din decizia de trimitere, el și-a folosit *contul* de Facebook în scopuri personale în perioada în cauză. Într-adevăr, din evaluarea obiectivă a calității de consumator pe baza contractului rezultă că faptul că reclamantul s-a specializat la nivel academic și se implică în activități într-un domeniu legat de propriile pretenții față de Facebook nu este, în sine, decisiv. Cunoștințele, experiența, participarea civică sau faptul de a fi dobândit o anumită notorietate ca urmare a litigiilor nu împiedică în sine o persoană să fie un consumator.

57. În opinia noastră, această concluzie ar rămâne aceeași și în cazul în care cele două contracte ar fi conectate sub forma unui contract principal (contul de Facebook) și a unui contract suplimentar aflat în legătură cu cel dintâi (pagina Facebook). Într-adevăr, în situația în care există două contracte distincte, chiar dacă sunt strâns legate între ele, natura contractului auxiliar nu poate modifica natura contractului principal¹³.

58. În cazul în care a existat doar *un singur contract* având ca obiect atât contul de Facebook, cât și pagina Facebook, criteriul Gruber devine relevant. Potrivit acestui criteriu, instanța națională ar trebui să examineze măsura în care conținutul profesional poate fi considerat ca fiind *neglijabil*.

59. În ceea ce privește hotărârea din cauza Gruber ar trebui însă subliniate încă două aspecte. În primul rând, ceea ce vizează criteriul Gruber, în opinia noastră, și ceea ce ar trebui să rămână neglijabil într-un singur contract sunt activitățile care au impact și scop comercial imediat, în sensul că o activitate lucrativă structurată trebuie să constituie scopul determinant al unei astfel de utilizări. În al doilea rând, ar trebui să fie evaluat potențialul dinamism al relației contractuale în cazul în care natura și obiectul contractului nu ar rezulta din clauzele acestuia, iar, potrivit faptelor constatate, ar exista o evoluție clară a calității în care reclamantul a făcut uz de un astfel de contract unic.

60. În ambele tipuri de evaluare este însă necesară o anumită flexibilitate în contextul specific al mijloacelor de comunicare socială¹⁴, în care un anumit număr de utilizări legate de reputația și de statutul profesional reprezintă o prelungire a personalității utilizatorului. În cazul în care nu există niciun impact comercial direct și imediat, acestea rămân cazuri de utilizare personală.

d) Concluzie intermediară

61. Ca urmare a celor menționate mai sus și sub rezerva verificării de către instanța națională, se pare că reclamantul poate fi considerat consumator în ceea ce privește *propriile* pretenții rezultate din utilizarea în scop personal a *propriului cont* de Facebook.

¹³ A se vedea prin analogie Hotărârea din 3 septembrie 2015, Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punctul 29).

¹⁴ A se vedea, mai sus, punctele 44-50.

62. Prin urmare, propunem Curții ca răspunsul la prima întrebare să fie formulat astfel: „Articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 trebuie interpretat în sensul că desfășurarea de activități cum ar fi publicarea de cărți, susținerea de conferințe, exploatarea de site-uri internet sau strângerea de fonduri pentru valorificarea drepturilor nu conduce la pierderea calității de consumator în ceea ce privește pretențiile privind propriul cont de Facebook utilizat în scopuri personale”.

B. A doua întrebare: competența asupra drepturilor cedate

63. Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită Curții să stabilească dacă un consumator poate invoca forul special al consumatorului, prevăzut de articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, nu numai în ceea ce privește propriile pretenții, ci și în ceea ce privește *drepturile* care îi sunt cedate de alți consumatori, care au domiciliul în același stat membru, în alte state membre și în state terțe. În special, instanța de trimitere ridică problema dacă există această posibilitate în cazul în care drepturile cedate reclamantului izvorăsc din contracte încheiate cu consumatori și care implică aceeași pârâtă și același context juridic.

64. Reclamantul și guvernele austriac, german și portughez susțin că domnul Schrems poate invoca propriul for al consumatorului atât cu privire la propriile pretenții, *cât și* cu privire la *toate* drepturile care îi sunt cedate de alți consumatori (indiferent de locul de domiciliu al cedentilor).

65. Pârâta susține o poziție contrară: forul special al consumatorului nu se aplică drepturilor cedate. Numai o persoană care are calitatea de parte în relația contractuală poate să invoce forul special prevăzut la articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001. Chiar dacă se admite că reclamantul este un consumator, el nu are această calitate în ceea ce privește drepturile cedate.

66. Comisia este de acord cu argumentul pârâtei că reclamantul nu poate pretinde în fața instanței *de la locul* unde are domiciliul drepturile care îi sunt cedate de consumatorii care au domiciliul în alte state membre sau în state terțe. Cu toate acestea, forul special prevăzut la articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 ar putea să se aplice, potrivit Comisiei, cu privire la drepturile cedate de alți consumatori din Austria, chiar dacă aceștia au domiciliul în altă localitate din statul membru respectiv.

67. Trebuie să recunoaștem că nu înțelegem în ce măsură interpretarea articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 propusă de reclamant ar putea fi conciliată cu textul și logica acestei dispoziții. În observațiile sale, reclamantul face, într-adevăr, o serie de propuneri interesante cu privire la necesitatea unei acțiuni colective pentru protecția consumatorilor în Uniunea Europeană. Cu toate acestea, în opinia noastră, oricât de puternice ar fi la nivel de politici, cele mai multe dintre aceste argumente țin mai degrabă de reflecții privind viitorul posibil al legislației, găsind însă sprijin limitat în forma actuală a legislației.

68. Vom începe cu o clarificare scurtă, dar foarte necesară în contextul prezentei cauze cu privire la natura procedurii principale și la domeniul de aplicare al celei de a doua întrebări preliminare adresate Curții (subsecțiunea 1). Vom prezenta apoi analiza noastră cu privire la întrebare, întemeiată pe o interpretare literală, sistematică și teleologică a dispozițiilor în cauză (subsecțiunea 2), după care vom analiza argumentele de politică generală ale reclamantului (subsecțiunea 3).

1. Precizări preliminare

a) Acțiunile colective „model austriac”

69. Percepția asupra a ceea ce se califică drept o acțiune colectivă poate varia, desigur, în funcție de definiția exactă care a fost adoptată. Cu toate acestea, examinând îndeaproape textul și economia dispoziției naționale în discuție prezenta cauză, și anume ale articolului 227 din ZPO, trebuie să admitem că întâmpinăm dificultăți în a considera această dispoziție un instrument de „acțiune colectivă”¹⁵, mai ales în ceea ce privește normele privind *competența teritorială*.

70. Astfel cum s-a arătat și în diferitele observații prezentate Curții, articolul 227 alineatul (1) din ZPO permite ca diferite pretenții formulate de un reclamant împotriva aceluiași pârât să fie soluționate împreună în cadrul aceleiași proceduri în cazul în care sunt îndeplinite două condiții. În primul rând, instanța sesizată ar trebui să fie competentă pentru fiecare dintre pretenții, inclusiv din punctul de vedere al competenței teritoriale. În al doilea rând, trebuie să existe posibilitatea de a supune toate pretențiile aceluiași tip de procedură.

71. Funcționarea efectivă a acestei dispoziții poate fi exemplificată de situația de fapt dintr-o cauză care, din câte am înțeles, reprezintă cea mai importantă decizie a Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) în această materie¹⁶. În cauza respectivă, 684 de consumatori care susțineau că ratele dobânzii la creditele lor de consum încălcău legislația aplicabilă au cedat drepturile lor în raport cu banca vizată unei persoane juridice, Bundeskammer für Arbeiter und Angestellte (Camera federală a muncii, Austria). Pronunțându-se asupra unui aspect de drept în faza de recurs, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a admis că aceste pretenții pot face obiectul unei singure proceduri. Hotărârea a fost însă pronunțată exclusiv sub aspectul competenței materiale. Astfel cum Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a precizat în mod clar, competența teritorială a instanței austriece sesizate nu a fost niciodată contestată¹⁷.

72. În consecință, în cazul în care sunt îndeplinite condițiile menționate la articolul 227 alineatul 1 din ZPO, ar putea beneficia de un anumit grad de flexibilitate, după cum sugerează articolul 227 alineatul 2 din ZPO, aspectele de competență *ratione materiae*, însă nu și cele *ratione loci*.

73. Pentru a sintetiza, credem că, în conformitate cu legislația națională, articolul 227 din ZPO nu constituie un temei juridic suficient nici pentru o schimbare de competență internațională, nici pentru crearea unui nou for în ceea ce privește consumatorul-cesionar.

15 S-a sugerat că, deși această dispoziție nu a fost concepută în ideea de a crea un sistem de acțiuni colective, aceasta a servit în practică drept instrument util pentru dezvoltarea unui mecanism *sui generis* pentru acțiunile colective prin cesiunea drepturilor similare aparținând mai multor persoane către un terț care le va reuni și valorifica în cursul unei proceduri unice. Chiar dacă acest sistem este utilizat în mod obișnuit prin cedarea drepturilor către organizațiile de protecție a consumatorilor, drepturile pot fi de asemenea cedate persoanelor fizice. Pentru mai multe detalii, a se vedea, de exemplu, Micklitz, H.-W., și Purnhagen, K. P., *Evaluation of the effectiveness and efficiency of collective redress mechanisms in the European Union – Country report Austria, 2008* [Raport de țară Austria – 2008], precum și Steindl, B. H., „Class Action and Collective Action in Arbitration and Litigation – Europe and Austria”, *NYSBA International Section Seasonal Meeting 2014, Rebuilding the Transatlantic Marketplace: Austria and Central Europe as Catalysts for Entrepreneurship and Innovation* (<http://www.nysba.org>).

16 OGH 12.7.2005, 4 Ob 116/05w.

17 OGH 12.7.2005, 4 Ob 116/05w, punctul 1 (p. 3-5). Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a adăugat de asemenea că o concentrare a pretențiilor diferitor persoane prin cesiunea drepturilor („Inkassozession”) către un reclamant în temeiul articolului 227 din ZPO este admisibilă numai în cazul în care pretențiile au o bază juridică similară, iar chestiunile care trebuie evaluate privesc în esență aceleași probleme de natură factuală sau juridică referitoare la chestiunea principală sau la o chestiune preliminară de relevanță deosebită, comună pentru toate pretențiile.

b) Interpretarea prezentei cauze

74. Există un al doilea element care trebuie subliniat. Cauza aflată pe rolul instanței naționale este interpretată ca o *cesiune a unui drept* izvorât dintr-un contract: reclamantului i-au fost cedate mai multe drepturi cu același conținut ca și propriile drepturi împotriva pârâtei. Prin urmare, el a intervenit în numele acestor utilizatori ai Facebook numai în ceea ce privește drepturile specifice cedate. Contractele încheiate între utilizatorii respectivi și pârâta continuă să rămână însă în vigoare cu privire la toate celelalte aspecte stabilite între părțile contractante inițiale. Din punct de vedere procedural, reclamantul (care are calitatea de cesionar) este singurul reclamant în procedura principală.

75. În acest context, reclamantul pledează în esență, *doar* în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, pentru crearea unui al doilea nivel de competență specială. El nu susține că nu s-ar menține forul special inițial al cedentului în calitatea sa de „consumator”, ceea ce înseamnă că cedentii inițiali au încă posibilitatea de a chema în judecată pârâta, în ceea ce privește celelalte elemente necesitate ale contractului, înaintea instanței de la propriul domiciliu. Ceea ce susține în realitate reclamantul este că forul special al consumatorului prevăzut de articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 poate fi reutilizat pentru a crea un al doilea for special, de data aceasta pentru cesionar și drepturile cedate.

76. În lumina celor ce precedă, este oarecum surprinzător că reclamantul invocă în sprijinul poziției sale principiile efectivității și echivalenței în ceea ce privește mecanismul austriac menționat mai sus. Aceste principii limitează autonomia procedurală a statelor membre. Nu înțelegem de ce acestea ar fi relevante în speță pentru a stabili competența instanței. Acest lucru este valabil cu atât mai mult cu cât dreptul intern nu prevede stabilirea competenței internaționale pentru care pledează reclamantul.

2. Interpretarea normelor în vigoare în prezent

77. Având în vedere cele două precizări preliminare oferite în secțiunea precedentă, este evident că argumentele reclamantului se întemeiază exclusiv pe interpretarea articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001. Poate această dispoziție, prin ea însăși, să stabilească o nouă normă specială de competență pentru alt consumator care nu a fost parte la contractul inițial în cauză?

a) Textul

78. Reclamantul susține că consumatorul care formulează pretențiile nu trebuie neapărat să fie același cu consumatorul care este parte la contractul respectiv. Atât reclamantul, cât și guvernul german susțin că articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 face referire la „un consumator” ca fiind persoana care poate introduce cererea, iar nu la „consumatorul”. Potrivit reclamantului, a pretinde să existe identitate între părțile contractante și părțile la procedură ar reprezenta o condiție nescrisă *contra legem* pentru aplicarea articolului 16 alineatul (1), condiție inadmisibilă în temeiul regulamentului.

79. Acest argument nu ne convinge. Modul de redactare atât al articolului 15, cât și al articolului 16 din Regulamentul nr. 44/2001 subliniază în mod clar importanța identității părților la relația contractuală concretă pentru stabilirea aplicabilității dispozițiilor menționate.

80. În primul rând, desprinderea unor concluzii atât de semnificative din simpla utilizare a unui articol nehotărât la începutul unei fraze pare cam hazardată. Această ipoteză începe să se clatine odată cu examinarea altor versiuni lingvistice, precum cele în limbile slave, care nu utilizează articole ne(hotărâte) și în care, în consecință, nu se face această distincție. Dar, mai presus de toate, chiar în

limbi care folosesc articole și în care se face această distincție, ar fi logic ca, dat fiind că termenul „consumator” este menționat pentru prima dată în frază, prima referire să se facă la „un” consumator (utilizând articolul nehotărât), în timp ce a doua referire la același consumator în fraza respectivă să menționeze „consumatorul”.

81. În al doilea rând, modul de redactare a articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 este clar: „un consumator poate introduce o acțiune împotriva celeilalte părți la contract”¹⁸. În aceeași ordine de idei, articolul 16 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001 prevede că „acțiunea poate fi introdusă împotriva consumatorului de către cealaltă parte la contract numai înaintea instanțelor din statul membru pe teritoriul căruia consumatorul își are domiciliul”¹⁹.

82. Modul de redactare a acestor dispoziții se referă în mod clar la cealaltă parte la un contract. Acest lucru arată că forul special este întotdeauna limitat la părțile concrete și specifice la contract. Ca urmare, disocierea de contract a părților la acesta ar contrazice interpretarea naturală a acestor dispoziții. Așadar, suntem pe deplin de acord cu avocatul general Darmon, care a exprimat opinia că expresiile „un consumator poate introduce o acțiune” și „acțiunea poate fi introdusă împotriva consumatorului” indică faptul că protecția este acordată „*expressis verbis* numai în măsura în care respectivul consumator are *el însuși calitatea de reclamant sau de pârât* în cadrul procedurii”²⁰.

b) Context

83. Există alte trei argumente sistemice care întăresc poziția contrară propunerii reclamantului de disociere a părților în litigiu de părțile la relația contractuală.

84. În primul rând, în mod logic, articolul 16 trebuie interpretat prin coroborare cu articolul 15 din Regulamentul nr. 44/2001. Acesta din urmă definește domeniul de aplicare al secțiunii 4, dedicată competenței în materia contractelor încheiate de consumatori. Curtea a statuat că „articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 este aplicabil în ipoteza în care sunt îndeplinite trei condiții, și anume, în primul rând, *o parte contractantă are calitatea de consumator* care acționează într-un cadru care se poate considera că se situează în afara domeniului său profesional, în al doilea rând, *contractul dintre un asemenea consumator și un vânzător sau furnizor* a fost efectiv încheiat și, în al treilea rând, un asemenea contract face parte din una dintre categoriile vizate la alineatul (1) literele (a)-(c) al articolului 15 menționat”²¹.

85. O interpretare potrivit căreia articolul 16 din Regulamentul nr. 44/2001 se referă la pretențiile formulate de un consumator pe baza contractelor încheiate de alți consumatori ar rupe legătura logică dintre articolele 15 și 16 din Regulamentul nr. 44/2001 și ar extinde domeniul de aplicare al normei speciale de competență la alte cazuri decât cele expres prevăzute de aceste dispoziții.

18 Sublinierea noastră.

19 Sublinierea noastră. Am putea adăuga că ar fi destul de interesant să aflăm ce ar însemna propunerea reclamantului pentru interpretarea articolului 16 alineatul (2) din regulament, care, în versiunea engleză, se referă de asemenea la consumator cu articol nehotărât, dar prevede un scenariu invers față de cel prevăzut la articolul 16 alineatul (1): „Proceedings may be brought against a consumer by the other party to the contract only in the courts of the Member State in which the consumer is domiciled”. În alte versiuni lingvistice însă, sunt utilizate articole hotărâte. Acest lucru subliniază că nu pot fi făcute afirmații de principiu pe baza caracterului hotărât sau nehotărât al articolului utilizat în acest context.

20 Subliniere în original. Concluziile avocatului general Darmon prezentate în cauza Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1992:410, punctul 26 și nota de subsol 9), care se referă la articolul 14 din Convenția de la Bruxelles.

21 A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 14 martie 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, punctul 30), și Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 23). Sublinierea noastră.

86. Într-adevăr, astfel cum s-a constatat la punctele 28-34 din prezentele concluzii cu privire la prima întrebare preliminară și astfel cum a admis reclamantul, norma specială de competență în materia consumatorilor are ca scop protejarea unei persoane în calitate sa de consumator care este parte la un anumit contract. Ar fi, prin urmare, oarecum paradoxal să se permită ca o asemenea legătură strânsă între calitatea de consumator și un anumit contract să fie estompată prin conferirea unui for special al consumatorului pe baza unei pretenții care izvorăște dintr-un contract încheiat de o altă persoană.

87. În al doilea rând, spre deosebire de articolul 5 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, care se referă la noțiunea „materie contractuală”, fără a veni cu precizări suplimentare cu privire la identitatea părților contractuale care pot să se prevaleze de acesta, articolul 16 alineatul (1) din regulamentul menționat este mult mai precis și mai limitat. Această din urmă dispoziție face trimitere expresă la consumator și la cealaltă parte la contract. Interpretarea articolului 5 alineatul (1) permite, într-adevăr, o marjă mai mare de manevră și o mai mare flexibilitate în ceea ce privește identitatea reclamantului, cu condiția existenței unei obligații asumate în mod liber²². În anumite condiții, permite asigurarea respectării obligațiilor contractuale de către un terț, care nu este partea contractuală inițială. Textul articolului 16 alineatul (1), în mod clar diferit și mult mai restrâns, nu permite însă o astfel de interpretare.

88. În al treilea rând, forul consumatorului prevăzut la articolele 15 și 16 din Regulamentul nr. 44/2001 constituie o derogare nu numai de la norma generală de competență prevăzută la articolul 2 alineatul (1) din acest regulament (care conferă competență instanțelor statului membru pe teritoriul căruia domiciliază pârâtul), ci și de la norma de competență specială în domeniul contractelor, prevăzută la articolul 5 punctul 1 din același regulament (potrivit căreia competența revine instanțelor de la locul în care obligația care formează obiectul cererii a fost sau urmează a fi executată). În consecință, articolele 15 și 16 din Regulamentul nr. 44/2001 nu ar trebui să fie interpretate ca extinzând privilegiul *forum actoris* în afara situațiilor pentru care a fost stabilit în mod explicit²³.

c) Scop

89. În esență, susținerile reclamantului se bazează pe argumente teleologice. Acestea pot fi sintetizate în trei argumente principale.

90. În primul rând, reclamantul susține că, având în vedere că cedentul și cesionarul sunt consumatori, ambii trebuie să beneficieze de protecție. Obiectivul dispoziției în discuție, de a-i proteja pe cei vulnerabili, s-ar opune unei interpretări potrivit căreia părțile la contract ar trebui să fie aceleași ca și părțile la litigiu.

91. În al doilea rând, referitor la obiectivul de previzibilitate a forului, urmărit, în general, de Regulamentul nr. 44/2001, reclamantul susține că pârâta nu poate avea nicio așteptare legitimă în ceea ce privește existența unui for anume. Certitudinea legată de forul consumatorului este limitată deoarece consumatorul poate oricând să își schimbe domiciliul. Prin urmare, nu contează dacă forul se schimbă ca urmare a unei schimbări de domiciliu sau a transferului de drepturi prin cesiune. În plus, Facebook își direcționează activitățile [în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001] în întreaga lume, inclusiv în Austria. Pârâta putea, prin urmare, să prevadă că vor fi introduse acțiuni în fața instanțelor austriece.

²² În ceea ce privește articolul 5 alineatul (1) din Convenția de la Bruxelles, a se vedea de exemplu Hotărârea din 5 februarie 2004, Frahul (C-265/02, EU:C:2004:77, punctul 24 și jurisprudența citată). În ceea ce privește articolul 5 alineatul (1) litera (a) din Regulamentul nr. 44/2001, a se vedea Hotărârea din 14 martie 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, punctul 46), Hotărârea din 28 ianuarie 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punctul 39), și Hotărârea din 21 aprilie 2016, Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, punctul 36). A se vedea de asemenea Concluziile noastre prezentate la 19 octombrie 2017 în cauza Flightright și alții (cauzele conexe C-274/16, C-447/16 și C-448/16, EU:C:2017:787, punctele 53-55).

²³ A se vedea în acest sens, de exemplu, Hotărârea din 14 martie 2013, Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, punctul 26 și jurisprudența citată).

92. În al treilea rând, reclamantul sugerează că articolul 16 din Regulamentul nr 44/2001 trebuie să fie interpretat în sensul că permite forul consumatorului-cesionar în ceea ce privește drepturile cesionate pentru a încuraja acțiunile colective pentru motive legate de vulnerabilitatea consumatorilor, de asigurarea unei protecții jurisdicționale efective și de obiectivul de a evita proceduri concurente multiple.

93. Argumentele referitoare la obiectivul de protecție a consumatorului ca parte defavorizată (1) și cele privind caracterul previzibil al forului și evitarea apariției procedurilor concurente (2) sunt argumente care, în opinia noastră, sunt relevante în considerarea Regulamentului nr. 44/2001 în forma sa actuală. Prin urmare, vom examina pe rând fiecare dintre aceste argumente în partea rămasă din această secțiune, înainte de a formula concluzii cu privire la aspectul legat de competența teritorială (3).

1) Obiectivul de „protecție a părții defavorizate”

94. Reclamantul susține că poziția sa cu privire la interpretarea corespunzătoare a articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 este susținută de jurisprudența Curții potrivit căreia elementul determinant pentru aplicarea competenței speciale care poate fi invocată de consumator este calitatea abstractă de a fi protejat²⁴.

95. La nivel de declarație generală, nu putem să nu admitem că Curtea a acordat în mod sistematic o importanță crucială obiectivului protejării consumatorilor ca părți defavorizate cu ocazia interpretării dispozițiilor referitoare la competența specială în materia consumatorilor prevăzută de Regulamentul nr. 44/2001. La nivel de propuneri legislative concrete, nu putem însă subscrie la prezentarea jurisprudenței în modul în care a făcut-o reclamantul.

96. În primul rând, Curtea a avut deja ocazia să examineze dacă *forum actoris* în materia consumatorilor se aplică cesionarilor drepturilor consumatorilor care nu sunt ei înșiși părți la un contract. În Hotărârea Henkel și în Hotărârea Shearson Lehman Hutton, citate anterior, Curtea a constatat că această competență specială în materia consumatorilor *nu este aplicabilă* persoanelor juridice care acționează în calitate de cesionari ai drepturilor unui consumator. Curtea a ajuns însă la această concluzie nu numai ca urmare a faptului că, după cum susține reclamantul, aceste persoane juridice (o societate privată și o asociație de consumatori) nu au fost „părțile defavorizate”, ci și, astfel cum Curtea a afirmat în mod clar în ambele hotărâri, ca urmare a faptului că aceste persoane nu erau ele însele părți la contract²⁵.

97. În al doilea rând, potrivit reclamantului, jurisprudența Curții se bazează pe necesitatea abstractă de protecție a consumatorilor ca element determinant pentru stabilirea forului, independent de împrejurarea că drepturile au natura unor drepturi cedate. În această privință, atât guvernul austriac, cât și reclamantul au făcut referire la Hotărârea Vorarlberger Gebietskrankenkasse, în care Curtea a statuat că, spre deosebire de organismele de securitate socială, „un astfel de cesionar legal al drepturilor părții direct vătămate, care poate să fie considerat el însuși parte defavorizată, ar trebui să poată profita de normele speciale de competență judiciară definite de dispozițiile menționate. Aceasta este situația în care s-ar afla în special [...] moștenitorii victimei unui accident”²⁶.

24 Reclamantul se referă în mod concret la patru hotărâri ale Curții: Hotărârea din 19 ianuarie 1993, Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15), Hotărârea din 1 octombrie 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555), Hotărârea din 15 ianuarie 2004, Blijdenstein, (C-433/01, EU:C:2004:21), și Hotărârea din 17 septembrie 2009, Vorarlberger Gebietskrankenkasse (C-347/08, EU:C:2009:561).

25 Hotărârea din 19 ianuarie 1993, Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15, punctul 23), și Hotărârea din 1 octombrie 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, punctele 33 și 38).

26 Hotărârea din 17 septembrie 2009 (C-347/08, EU:C:2009:561, punctul 44).

98. În măsura în care invocarea cauzei respective poate fi în continuare relevantă în lumina recenteii hotărâri a Curții pronunțată în cauza MMA IARD²⁷, care a nuanțat în mod considerabil abordarea adoptată în Hotărârea Vorarlberger Gebietskrankenkasse, analogia cu prezenta cauză este improprie din două motive. În primul rând, norma specială de competență în ceea ce privește aspectele referitoare la asigurare este concepută în mod diferit și este, în sine, mult mai largă²⁸. În al doilea rând, fapt chiar mai important, în Hotărârea Vorarlberger Gebietskrankenkasse cererea avea ca obiect menținerea forului special *deja existent* și permiterea transferului acestuia în beneficiul unui terț. Ceea ce reclamantul solicită efectiv este *crearea* unui *nou* for special anume pentru cesionar sau succesorul în drepturi, în situația în care drepturile respective au fost cedate în scopuri care țin exclusiv de acțiunea în justiție.

2) Previzibilitatea și evitarea apariției procedurilor concurente

99. Atât reclamantul, cât și guvernele german și austriac au subliniat că aplicarea competenței speciale în materia consumatorilor în situația consumatorului-cesionar cu privire la toate drepturile cesionate (cedate de consumatori domiciliați în același stat membru, în alte state membre sau în state terțe) nu aduce atingere obiectivelor de securitate juridică și previzibilitate. În primul rând, certitudinea forului consumatorului este oricum limitată, deoarece consumatorul poate oricând să își schimbe domiciliul. În al doilea rând, Facebook își direcționează activitățile [în sensul articolului 15 alineatul (1) litera (c) din Regulamentul nr. 44/2001] în întreaga lume, inclusiv în Austria. Această societate putea, prin urmare, să prevadă introducerea unor acțiuni în fața instanțelor austriece. În al treilea rând, „concentrarea” pretențiilor ar constitui chiar un avantaj pentru pârâtă, care nu ar trebui să se confrunte cu pretenții diferite în state membre diferite. În plus, riscul pronunțării unor hotărâri divergente ar putea fi evitat. Mai mult, reclamantul susține că nu solicită recunoașterea unui nou for la care nu ar avea deja dreptul, întrucât beneficiază deja de competența în materia consumatorilor cu privire la propriile pretenții.

100. Este adevărat că, în conformitate cu considerentul (11) al Regulamentului nr. 44/2001, normele de competență trebuie să prezinte un mare grad de previzibilitate. În plus, potrivit considerentului (15), „[i]n interesul administrării armonioase a justiției, este necesar să se reducă la minimum posibilitatea apariției procedurilor concurente și să se evite pronunțarea în două state membre a unor hotărâri ireconciliabile”.

101. Trebuie să admitem că am fi înțeles ca imperativul previzibilității instanței competente inclus în Regulamentul nr. 44/2001 să opereze în primul rând cu privire la faptele unui raport juridic concret. În consecință, întrebarea este în esență următoarea: în cazul în care cineva s-ar angaja într-un asemenea raport juridic, care ar fi, cel mai probabil, competența internațională aplicabilă?

102. Interpretarea „previzibilității” propusă de reclamant se bazează, în mod clar, pe o abordare diferită. Aceasta reproduce în mod efectiv aceeași logică deja avansată la nivel semantic, ceea ce sugerează că, și în ceea ce privește previzibilitatea, dacă un vânzător sau furnizor are un „consumator” într-o jurisdicție, el trebuie să poată să prevadă în mod rezonabil că ar putea fi acționat în justiție de către „orice consumator” sau efectiv de „toți consumatorii” din jurisdicția respectivă.

103. Nu suntem de acord cu acest lucru. Însă, chiar în cazul în care s-ar accepta abordarea propusă de reclamant, *quod non*, rămân o serie de probleme.

²⁷ Hotărârea din 20 iulie 2017 (C-340/16, EU:C:2017:576).

²⁸ Cauza se referă la norma specială de competență cu privire la persoana vătămată în sensul articolului 11 alineatul (2) din Regulamentul nr. 44/2001. Respectiva dispoziție are ca obiect adăugarea în lista solicitanților, cuprinsă în articolul 9 alineatul (1) litera (b) din acest regulament, a persoanelor vătămate „fără ca cercul acestor persoane să fi fost restrâns la cele care au suferit paguba în mod direct”. Prin urmare, noțiunea de persoană „vătămată” este adecvată pentru a acoperi, în sine, cesionarii, care pot fi considerați persoane care au suferit o pagubă. În plus, Curtea a confirmat că noțiunea „parte defavorizată” are o accepțiune mai largă în materie de asigurări decât în materie de contracte încheiate de consumatori sau în materie de contracte individuale de muncă – a se vedea Hotărârea din 20 iulie 2017, MMA IARD (C-340/16, EU:C:2017:576, punctele 32 și 33).

104. În primul rând, astfel cum susține pârâta, există considerații importante legate de securitatea juridică – cum ar fi riscul de forum shopping.

105. Este adevărat că locul de domiciliu al consumatorului nu este stabilit cu titlu permanent. Astfel cum se întâmplă cu regula statului membru în care are pârâțul are domiciliul, acesta poate varia²⁹. Totuși, acest lucru nu implică faptul că previzibilitatea și securitatea juridică sunt absolut irelevante. Soluția propusă de reclamant ar permite o concentrare a pretențiilor și posibilitatea de a opta, în cazul acțiunilor colective, pentru cea mai favorabilă jurisdicție, cedând toate drepturile unui consumator cu domiciliul în jurisdicția respectivă. Așa cum susține pârâta, o astfel de soluție ar putea duce la un flux neîngrădit de cesiuni direcționate către consumatorii din orice jurisdicție cu jurisprudență mai favorabilă, cu costuri mai reduse sau cu asistență judiciară mai generoasă, ceea ce ar putea duce la suprasolicitarea unora dintre jurisdicții³⁰.

106. În al doilea rând, crearea unui nou for al consumatorului-cesionar în ceea ce privește drepturile cedate de alți consumatori ar conduce probabil la o fragmentare și la o multiplicare a instanțelor competente. Pe de o parte, cesionarul nu preia poziția contractuală a cedentului. Nu există nicio subrogare în poziția consumatorului sau în drepturile substanțiale aferente contractului. Drepturile sunt cedate în mod specific, fiind dissociate de contract, iar acest lucru este îndeplinit cu scopul specific al acțiunii în justiție. Forul consumatorului care poate fi invocat de cedentul inițial ar continua să existe în ceea ce privește celelalte pretenții izvorâte din contract, ducând la o fragmentare a pretențiilor care izvorăsc dintr-un contract. Pe de altă parte, în această situație ar fi, desigur, posibil ca cedentul să cedeze diferite drepturi ale sale care decurg din contractul încheiat cu consumatorul în favoarea a diferiți cesionari. În cazul în care fiecare dintre acești cesionari ar fi consumatori, atunci s-ar putea crea în paralel o serie de competențe speciale.

107. Aceste preocupări devin mult mai pregnante în cazul drepturilor cedate de consumatori domiciliați în state terțe³¹. Posibilitatea de a sesiza forul consumatorului-cesionar cu pretenții izvorâte din contracte încheiate cu consumatori domiciliați în state terțe nu se încadrează prea bine în textul Regulamentului nr. 44/2001. Este adevărat că Curtea a stabilit că Regulamentul nr. 44/2001 se aplică indiferent dacă reclamantul are sau nu are domiciliul într-un stat terț³². Cu toate acestea, articolul 15 alineatul (1) litera (c), care este relevant pentru prezenta cauză, prevede următoarea cerință: „contractul a fost încheiat cu o persoană care desfășoară activități comerciale sau profesionale *în statul membru pe teritoriul căruia este domiciliat consumatorul* sau, prin orice mijloace, își direcționează activitățile *spre acel stat membru* sau spre mai multe state, *inclusiv statul membru respectiv*, iar contractul intră în sfera de acțiune a acestor activități”. Prin urmare, chiar dacă articolul 16 se referă doar la „locul unde consumatorul își are domiciliul”, din precizările anterioare rezultă că „locul” ar trebui să fie situat într-un stat membru.

108. În sfârșit, reclamantul a invocat Hotărârea CDC Hydrogen Peroxide³³ în sprijinul susținerii potrivit căreia Curtea ar fi recunoscut în mod explicit că acțiunile colective nu împiedică aplicarea normelor speciale de competență în temeiul Regulamentului nr. 44/2001.

29 A se vedea în acest sens Hotărârea din 17 noiembrie 2011, Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745, punctul 42).

30 În plus, această posibilitate ar putea prezenta interes pentru o serie de colectori de creanțe care ar putea concepe modificări în consecință în structura întreprinderilor lor (creanțele nemaifiind cedate unei persoane juridice, ci mai degrabă unei persoane fizice, un alt consumator).

31 Se lasă astfel întru totul deoparte problema legii aplicabile contractelor încheiate de utilizatori din statele terțe, care de altfel nu ar trebui să fie decisivă în ceea ce privește aspectele de competență (dar ar putea prezenta o anumită relevanță pentru chestiunea bunei administrări a justiției).

32 A se vedea, în contextul Convenției de la Bruxelles, Hotărârea din 13 iulie 2000, Group Josi (C-412/98, EU:C:2000:399, punctul 57).

33 Hotărârea din 21 mai 2015 (C-352/13, EU:C:2015:335).

109. În respectiva cauză însă, Curtea a declarat în mod explicit, în raport cu articolul 5 alineatul (3) din Regulamentul nr. 44/2001, că „o cesiune de creanțe, realizată de creditorul inițial, nu poate, prin ea însăși, să aibă influență asupra determinării instanței competente”³⁴. În consecință, Curtea a concluzionat că cerința referitoare la aplicarea respectivei norme de competență (localizarea faptei prejudiciabile) „trebuie examinată pentru fiecare creanță reprezentând dreptul la despăgubiri, indiferent dacă a făcut obiectul unei cesiuni sau al unei regrupări”³⁵.

110. În concluzie, propunerile avansate de reclamant în prezenta procedură își găsesc un sprijin insuficient în jurisprudență. Din nou, diferența principală constă în faptul că ceea ce solicită efectiv reclamantul nu este doar transferul unui for special, ci crearea unui nou for, pentru un alt consumator, care nu a fost parte la contractul inițial.

111. Această poziție este în contradicție cu logica de bază a normei referitoare la cesiune și succesiuni. Jurisprudența invocată de reclamant viza aspectul dacă forul (special) al consumatorului poate fi păstrat sau dacă va fi pierdut. Dar a susține că trebuie creat un nou for special pentru cesionar depășește, în mod evident, cu mult această discuție.

112. În plus, aspectul legat de cesiunea de drepturi și succesiunea în drepturi reprezintă, în contextul Regulamentului nr. 44/2001, un aspect transversal, aplicabil unui număr de norme diferite de competență. Prin urmare, orice soluție adoptată de Curte în ceea ce privește normele privind cesiunea drepturilor în temeiul articolului 16 alineatul (1) ar avea repercusiuni asupra întregului regulament.

3) Concluzie intermediară (și un epilog privind competența teritorială)

113. Pentru aceste motive, considerăm că articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 nu poate fi interpretat ca instituind o nouă competență specială pentru un consumator în legătură cu drepturile cu conținut identic cedate consumatorului de alți consumatori domiciliați în alt stat membru sau în state terțe.

114. Instanța de trimitere a adresat însă cea de a doua întrebare inclusiv cu privire la o a treia categorie de drepturi cedate: cele cedate de consumatori care au domiciliul în același stat membru. Astfel cum a arătat instanța de trimitere, unele dintre drepturile cedate aparțin altor consumatori cu domiciliul în Austria. În plus, este adevărat că modul de redactare a articolului 16 alineatul (1) se referă la competența *teritorială*: „înaintea instanțelor din *locul* unde consumatorul își are domiciliul”. Prin urmare, articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, spre deosebire de Convenția de la Bruxelles, nu determină doar competența internațională, ci și competența internă, cu scopul de a oferi o protecție mai largă consumatorilor.

115. În observațiile sale, Comisia împărtășește preocupările legate de securitatea juridică și de previzibilitatea forului în considerarea drepturilor cedate de consumatori cu domiciliul în state terțe și în alte state membre. Cu toate acestea, admite posibilitatea aplicării forului domiciliului consumatorului-cesionar, cu condiția ca cesionarul și cedentul să aibă calitatea de consumatori, ca drepturile să fie identice și ca ambii să aibă posibilitatea de a alege forul *în cadrul aceleiași* stat membru. Comisia explică faptul că această soluție, deși aparent în contradicție cu modul de redactare a articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, poate servi mai bine scopului dispozițiilor referitoare la forul special al consumatorului.

34 Hotărârea din 21 mai 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, punctul 35). În mod similar, a se vedea Hotărârea din 18 iulie 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, punctul 58).

35 Hotărârea din 21 mai 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, punctul 36).

116. Considerăm că este dificil să se admită teza potrivit căreia, în temeiul Regulamentului nr. 44/2001, ar trebui să se rețină o concluzie diferită în ceea ce privește drepturile cedate de consumatori care au domiciliul în același stat membru ca și consumatorul-cesionar, având în vedere textul articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, care stabilește că instanțele competente sunt cele „din locul unde consumatorul își are domiciliul”. În absența altor argumente convingătoare, pe baza articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, aceeași concluzie ar trebui să fie valabilă pentru toate cele trei categorii menționate în a doua întrebare adresată de instanța de trimitere (drepturi cedate de consumatori domiciliați în diferite state membre, în state terțe și pe teritoriul aceluiași stat membru).

117. Cu toate acestea, împrejurarea că articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001 *nu* stabilește o nouă competență specială nu înseamnă, în opinia noastră, că s-ar *opune* unei astfel de competențe dacă aceasta ar fi instituită pe plan intern de dreptul național. Logica competenței teritoriale prevăzute la articolul 16 alineatul (1) este că consumatorul nu poate fi privat de aceasta. În orice caz, dacă în dreptul național s-ar prevedea conferirea unei competențe suplimentare în interiorul statului membru, în opinia noastră, acest lucru nu ar fi contrar nici modului de redactare, nici obiectivelor regulamentului. Această situație nu pare însă să se regăsească în prezenta procedură, în măsura în care argumentele reclamantului cu privire la stabilirea competenței (chiar și în cadrul aceluiași stat membru) par să se întemeieze exclusiv pe articolul 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001³⁶.

118. Prin urmare, propunem Curții să răspundă la cea de a doua întrebare în sensul că „în temeiul articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, un consumator nu poate invoca, concomitent cu propriile sale drepturi, drepturi similare cedate de alți consumatori cu domiciliul în alte locuri de pe teritoriul aceluiași stat membru, în alte state membre sau în state terțe”.

3. Cu privire la necesitatea unei acțiuni colective în materie de protecție a consumatorilor în cadrul Uniunii (și cu privire la pericolele pe care le prezintă o legislație elaborată pe cale judecătorească)

119. O serie de argumente invocate de reclamant în prezenta cauză sunt, cel puțin în opinia noastră, argumente eminentemente politice. Acestea sugerează, într-un fel sau altul, că, în numele unui set de valori mai curând abstracte, cum ar fi necesitatea acțiunilor colective în materie de protecție a consumatorilor în Uniune și promovarea protecției jurisdicționale efective în materie de protecție a consumatorilor, Curtea ar trebui să interpreteze articolul 16 alineatul (1) în modul propus de reclamant.

120. Nu există nicio îndoială că acțiunile colective au ca scop protecția jurisdicțională efectivă a consumatorilor. Dacă sunt bine concepute și puse în aplicare, acestea pot oferi de asemenea beneficii sistemice adiționale pentru sistemul judiciar, cum ar fi reducerea necesității procedurilor concurente³⁷. Cu toate acestea, astfel cum arată în mod întemeiat pârâta, aceste argumente ale reclamantului țin mai degrabă de sfera *de lege ferenda*.

³⁶ Astfel cum se clarifică mai sus, la punctele 74 și 76.

³⁷ A se vedea de exemplu Rezoluția nr. 1/2008 a Asociației de Drept Internațional privind acțiunile colective transnaționale, adoptată cu ocazia Conferinței de la Rio de Janeiro. Punctul 3 din această rezoluție se referă la competență. Potrivit punctului 3.1: „O acțiune a unui grup transnațional poate fi formulată în fața forului pârâtului”. Potrivit punctului 3.3. „O acțiune a unui grup transnațional poate fi formulată, de asemenea, în fața instanțelor din altă țară, strâns legată de părți și de tranzacții, cu condiția ca procesul în țara respectivă să fie în mod rezonabil capabil să servească intereselor grupului, iar instanța respectivă să nu fi fost selectată pentru a contracara aceste interese”.

121. Regulamentul nr. 44/2001 nu prevede dispoziții specifice privind cesiunea drepturilor³⁸ sau proceduri pentru acțiunile colective. Această lacună (presupusă sau reală) a fost îndelung dezbătută de doctrina juridică, exprimându-se opinia că regulamentul este o bază insuficientă pentru acțiuni colective transfrontaliere în cadrul Uniunii³⁹. Aplicarea forului consumatorului în cazul acțiunilor colective face obiectul unor dezbateri aprinse⁴⁰.

122. Poate chiar mai important este faptul că aceste probleme au fost recunoscute pe scară largă și de Comisie, care a încercat în mai multe rânduri să promoveze adoptarea de instrumente ale Uniunii privind acțiunile colective⁴¹. Aceste propuneri nu au condus încă la adoptarea unor instrumente legislative obligatorii. Până în prezent a fost adoptată doar o recomandare a Comisiei⁴², aceasta fiind de asemenea invocată de reclamant în prezenta procedură.

123. Nu credem că este rolul instanțelor, noțiune în care includem Curtea, într-un astfel de context, să încerce să creeze dintr-o trăsătură de condei mecanisme pentru acțiuni colective în domeniul protecției consumatorului. Se remarcă în special trei motive pentru care un asemenea mod de a acționa nu ar fi înțelept. În primul rând, acesta ar fi clar în contradicție cu textul și cu logica regulamentului, ceea ce ar conduce în mod efectiv la rescrierea acestuia din urmă. În al doilea rând, chestiunea este prea delicată și complexă. Este nevoie de o legislație cuprinzătoare, iar nu de o intervenție judiciară izolată în cadrul unui instrument legislativ conex, dar oarecum îndepărtat, care este în mod evident impropriu pentru un asemenea scop. În cele din urmă, o astfel de abordare ar putea în cele din urmă să creeze probleme, mai degrabă decât să ofere soluții sistemice. În al treilea rând, deși poate nici simple, nici rapide, sunt în curs deliberări legislative și dezbateri la nivelul Uniunii în acest sens. Acest proces legislativ nu ar trebui să fie anticipat sau făcut inutil pe cale judiciară.

V. Concluzie

124. În lumina celor ce precedă, propunem Curții să răspundă la întrebările adresate de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) după cum urmează:

„1) Articolul 15 alineatul (1) din Regulamentul (CE) nr. 44/2001 al Consiliului din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială trebuie interpretat în sensul că desfășurarea de activități cum ar fi publicarea de cărți, susținerea de conferințe, exploatarea de site-uri internet sau strângerea de fonduri pentru valorificarea drepturilor nu conduce la pierderea calității de consumator în ceea ce privește drepturile privind propriul cont de Facebook utilizat în scopuri personale.

38 A se vedea Concluziile avocatului general Sharpston prezentate în cauza Flight Refund (C-94/14, EU:C:2015:723, punctul 60).

39 A se vedea, printre alții, Hess B., „Collective Redress and the Jurisdictional Model of the Brussels I Regulation”, în Nuyts, A., și Hatzimihail, N. E., *Cross-Border Class Actions. The European Way*, SELP, 2014, p. 59-68, la p. 67; Nuyts, A., „The Consolidation of Collective Claims under Brussels I”, în Nuyts, A., și Hatzimihail, N. E., *Cross-Border Class Actions. The European Way*, SELP, 2014, p. 69-84; Danov, M., „The Brussels I Regulation: Cross-Border Collective Redress Proceedings and Judgments”, *Journal of Private International Law*, vol. 6, 2010, p. 359-393, la p. 377.

40 A se vedea, de exemplu, Tang Z. S., „Consumer Collective Redress in European Private International Law”, *Journal of Private international Law*, vol. 7, 2011, p. 101 și 147, și Tang Z. S., *Electronic Consumer Contracts in the Conflict of Laws*, ediția a doua, Hart, 2015, p. 284 și urm.; Lein E., „Cross-Border Collective Redress and Jurisdiction under Brussels I: A Mismatch”, în Fairgrieve D., și Lein E., *Extraterritoriality and Collective Redress*, Oxford University Press, Oxford, 2012, la p. 129.

41 A se vedea, printre altele, Cartea albă privind acțiuni în despăgubire pentru cazurile de încălcare a normelor CE antitrust COM(2008) 165 final, Cartea verde a Comisiei din 2008 intitulată „Cartea verde privind recursul colectiv pentru consumatori”, COM(2008) 794 final, Documentul de consultare al Comisiei pentru o dezbatere privind Raportul intermediar referitor la Cartea verde privind recursul colectiv pentru consumatori din 2009, Documentul de consultare al Comisiei „Către o abordare europeană coerentă în materie de recursuri colective”, SEC(2011) 173 final, Comunicarea Comisiei „Către un cadru orizontal la nivel european pentru recursurile colective”, COM(2013) 401/2.

42 Recomandarea Comisiei din 11 iunie 2013 privind principiile comune aplicabile acțiunilor colective în încetare și în despăgubire introduse în statele membre în cazul încălcării drepturilor acordate în temeiul legislației Uniunii (JO 2013, L 201, p. 60).

- 2) În temeiul articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 44/2001, un consumator nu poate invoca, concomitent cu propriile sale drepturi, drepturi similare cedate de alți consumatori cu domiciliul în alte locuri de pe teritoriul aceluiași stat membru, în alte state membre sau în state terțe.”